

Фархадов Фархад Габілович,
аспірант Національної академії
внутрішніх справ

ДЕЯКІ ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ПРОТИДІЇ ПРИВЛАСНЕННЮ, РОЗТРАТИ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ

Протидія уповноваженими оперативними підрозділами привласненню, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем передбачає проведення як оперативно-розшукових заходів так і негласних слідчих (розшукових) дій.

Аналізуючи співвідношення оперативно-розшукових заходів (далі – ОРЗ) та негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД), слід зазначити, що вони відрізняються між собою за правовою основою, суб'єктами їх застосування. До прийняття чинного Кримінального процесуального кодексу України у 2012 році законодавчого визначення НС(Р)Д не існувало. Фактично така діяльність здійснювалася в межах оперативно-розшукової діяльності, поєднуючись із проведенням окремих слідчих дій. Змішана правова природа НС(Р)Д обумовлює необхідність їх глибшого дослідження та чіткого розмежування з ОРЗ.

Негласні слідчі (розшукові) дії – це різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом.[1].

Досвід практичного застосування норм законодавства у сфері оперативно-розшукової діяльності свідчить про наявність проблемних питань, особливо після внесення змін до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України.

Так, у статті 2 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» визначено, що оперативно-розшукова діяльність (ОРД) являє собою систему гласних і негласних пошукових, розвідувальних та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів [2]. Законодавець визначає ОРД через такі правові категорії, як гласні і негласні пошукові, розвідувальні і контррозвідувальні заходи.

Застосування ОРЗ в Україні покладено на оперативні підрозділи правоохоронних органів та спеціальних служб, які визначені безпосередньо у статті 5 закону України «Про оперативно-розшукову діяльність». Таким чином, можна виділити наступні характерні ознаки притаманні ОРЗ: По-перше, ОРЗ проводяться виключно державними органами та їхніми посадовими особами, які прямо визначені законодавством. По-друге, проведення ОРЗ спрямовано безпосередньо на вирішення завдань ОРД, визначених у статті 1 закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», що відрізняє їх від іншої діяльності державних органів, що здійснюють боротьбу зі злочинністю. При цьому ОРЗ проводяться у тому випадку, коли іншими заходами неможливо забезпечити вирішення таких завдань. По-третє, мета ОРЗ повинна відповідати вимогам чинного законодавства та бути спрямована на забезпечення безпеки суспільства і держави, захист життя, здоров'я, прав і свобод людини, власності від злочинних посягань. По-четверте, проведення ОРЗ передбачає наявність спеціальних підстав та умов, визначених статтею 6 закону України «Про оперативно-розшукову діяльність». По-п'яте, ОРЗ можуть здійснюватися як гласно, так і негласно. Порядок організації та проведення ОРЗ у процесі ОРД розголошенню не підлягає. По-шосте, право оперативного працівника на проведення конкретного ОРЗ регламентовано приписами статті 8 закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» [3, с.291].

Отже, правова невизначеність оперативно-розшукових заходів, відсутність їх законодавчого переліку та чіткого формулювання, а також наявність відсильних норм до конкретних статей Кримінального процесуального кодексу України, які регламентують проведення негласних слідчих (розшукових) дій, позначається як на правозастосовному процесі, так і на процесі взаємодії оперативних підрозділів з іншими підрозділами та службами під час проведення оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій в ході протидії привласненню, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем.

Вказані проблемні питання призводять до того, що оперативно-розшукові заходи ототожнюються з негласними слідчими (розшуковими) діями. Дійсно, вони схожі за змістом, особливо для виконавців, але процесуальні форми їх ініціювання, проведення, оформлення результатів та використання у якості

доказів є відмінними. Крім того, вказані процеси стосовно проведення негласних слідчих (розшукових) дій чітко регламентовані в Кримінальному процесуальному кодексі України, на відміну від оперативно-розшукових заходів, які в більшості випадків передбачені лише відомчими інструкціями.

Було б доцільним на законодавчому рівні, а саме в Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» окремою статтею визначити види оперативно-розшукових заходів, які уповноважені проводити оперативні підрозділи, а саме: 1) *на підставі ухвали слідчого судді* (бажано місцевого суду), щоб спростити процес отримання ухвали слідчого-судді на проведення оперативно-розшукових заходів в ході яких будуть тимчасово обмежені права громадян, зокрема заходи, які передбачають втручання в приватне спілкування (аудіо-, відеоконтроль особи; арешт, огляд і виїмка кореспонденції; зняття інформації з електронних комунікаційних мереж; зняття інформації з електронних інформаційних систем), а також аудіо-, -відео контроль місця; обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння або користування особи; спостереження за особою; моніторинг банківських рахунків; 2) з дозволу керівника оперативного підрозділу: спостереження за річчю або місцем; установлення місцезнаходження радіобладнання (радіоелектронного засобу); виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації; 3) на підставі постанови прокурора; контрольована поставка; контрольована та оперативна закупка; спеціальний (оперативний) експеримент; імітування обстановки злочину; 4) які проводяться самостійно оперативним працівником і не потребують рішення керівника, ухвали слідчого – судді, чи постанови прокурора: опитування осіб за їхньою згодою; ініціативний пошук; оперативна установка; обстеження публічно доступних місць; збирання публічно доступної інформації з будь-яких джерел.

Окрім того, на законодавчому рівні, доцільно передбачити порядок розгляду слідчим-суддею клопотань про проведення ОРЗ, строки їх проведення, а також проведення ОРЗ щодо окремої категорії осіб враховуючи те, що особи які вчиняють привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, як правило мають корумповані зв'язки з представниками органів державної влади правоохоронними органами. тощо.

Таким чином, оперативно-розшукові заходи, це заходи, які визначені законом України «Про оперативно-розшукову діяльність», що проводяться уповноваженими на те суб'єктами з метою виконання завдань оперативно-розшукової діяльності.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

2. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18 лютого 1992 року. *ВВР*. 1992. № 22. Ст. 303 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>

3. Головка М.Б Особливості співвідношення оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. С. 290–293. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2019-5/69>

Хізанов Олексій Дмитрович,

здобувач вищої освіти Навчально-наукового інституту поліцейської діяльності Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Патик Леся Леонідівна,

доцент кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ФІКСАЦІЯ НАСЛІДКІВ РАКЕТНИХ ТА АРТИЛЕРІЙСЬКИХ УДАРІВ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Фіксація наслідків ракетних та артилерійських ударів стала одним із ключових елементів криміналістичної діяльності в умовах повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України. Ракетні та артилерійські обстріли систематично спричиняють масові руйнування житлової, промислової та критичної інфраструктури, а також загибель і травмування цивільних осіб. У цих умовах від якості первинної фіксації залежить не лише ефективність розслідування конкретного воєнного злочину, а й подальша можливість притягнення винних